תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי רבי עקיבא איגר · סדר נזיקין

חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת בבא קמא

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רבי עקיבא איגר על מסכת בבא קמא

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רבי-עקיבא-איגר-על-מסכת-בבא-קמא/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף מא. 4
דף עג. 4
דף צד: 5
דף קיב. 6

דף מא.

גמרא שאם שחטו לאחר שנגמר דינו א"ב. נלע"ד דמ"מ טהרת מידי נבילה כמו טריפה. שוב ראיתי להדי' מבואר כן בברייתא במנחות (דף קא ע"ב) כמו שפירש"י שם דאף שאין השחיטה מתירתה באכילה מ"מ טהרת מידי נבילה ואף דאפשר לומר כיון דאסור בהנאה הוי הסימנים כמו נשרפו וכעין כתותי מכתת שיעורי'. מ"מ נ"ל ראי' מסוגי' דסנהדרין (דף קי"ב) בהמה עיר הנדחת ששחט האם מטהרת מידי נבלה לפי חרב אמר רחמנא ל"ש משחט שחטה ול"ש מקטל קטלה. משמע דאיבעי' רק כיון דעומדת למיתה בחרב השחיטה הוי מיתת חרב. אבל בלא"ה אעפ"י שאסורה בהנא' מטהרת מידי נבילה. ונ"מ לדינא בחי' ועוף שנגמר דינם למיתה דבעי כיסוי למה דקיי"ל שחיטה שא"ר שמה שחיטה. וכן לענין או"ב. ויש עוד ראי' לזה מההיא דתקרובת ע"ז דמקרי שחיטה שא"ר וחייב לענין או"ב אף דאסורה בהנא' מכי שחט בה פורתא. אמנם לדעת תוס' (דף פ"ז) דתקרובת ע"ז אינה אסור בהנאה מדאורייתא אין זה ראי':

ובאמת יש לע' בבהמה של עיר הנדחת דלשרפה עומד מה"ת לומר דתהני השחיטה הא כתותי מכתת שיעורא. וכן בתקרובת ע"ז נימא כיון דשחט בה פורתא נאסרה ולשרפה עומד והסימני' כשרופי' דמי'. וצ"ל דבסימנים ל"ש כתותי מכתת שיעור' דלא בעי' שיעור לסימני' לארכן ולרחבן:

אמנם לר"ש דסבר כל העומד לשרוף כשרוף דמי אף במידי דלא בעי שיעורא כמ"ש הר"ן בפ"ב דגיטין. והאריך בזה הפר"ח בהל' גיטין (סי' קכ"ד) דלר"ש הוי עפרא בעלמא. באמת נ"ל דבהמה עיר הנדחת בודאי לא מהני שחיטה לטהרה מידי נבילה. וכן בשוחט לע"ז הוי נבילה זולת באומר בגמר זביחה הוא עובדה. ודבר זה צ"ע:

דף עג.

תד"ה דאסהידו בי' תרי לחד וכו'. העולה מדבריהם. דאם העידו א' מחלון זה וא' מחלון זה דמדינא האחרונים נאמנים אף דכבר נתקבל העדות שראה המעשה במקום פלוני בעיר פלוני, מ"מ האחרונים שאומרים ששניהם לא היו כלל בעיר פלוני, לא הוי תרי ותרי.

ויש לע' לפ"ז מדברי הרא"ה בחידו' בכתובות. שכ' באם שנים אומרי' כתב ידינו הוא. וב' אחרים אומרי' אין זה כתב ידכם הוי תרי ותרי. אף לרבנן דעל מנה שבשטר הם מעידי' הוי תרי על המעשה ע"ש. ולא נימא ג"כ דמ"מ אם הוא כתב העדי' או לא דאין הא' מסייע לחבירו הוי לכל א' תרי לחד כמו במחלון זה. ואפשר דבאמת תוס' פליגי

על הרא"ה וס"ל דגם התם הוי תרי בחד. והרא"ה בסנהדרין (דף כ"ז) וכדברי מהרש"ל בסנהדרין בתוס' שם. ועיין:

דף צד:

רש"י ד"ה אין חייבי' להחזיר וכו' דכתיב והשיב את הגזילה וכו'. ובמ"ל פ"ד ה"ד ממלוה הביא דברי הגד"ת שהקשה על רש"י שכתב שלא אליבא דהלכתא דהא למסקנא אמרי' בהגוזל בתרא (דף קיב) דר"י כרשות לוקח דמי וטעמא דברייתא משום דכתיב וחי אחיך. לדידי' אזהר רחמנא וכו' והכי קיי"ל. ונכנס הגד"ת והמ"ל לדחוקים רבים:

ולענ"ד נראה ליישב עפ"מ שהפליא לתמוה בפ"י אהא דסוגיא (דף קי"ב) דקסבר רמב"ח דהטעם משום ר"י כרשות לוקח דמי וקנה בשינוי רשות. וקשה לשיטת הרמב"ם ושאר פוסקים בח"מ (סי' רנ"ג) דהא דקונה בגזילה בשינוי רשות היינו שלא להחזיר גוף החפץ. אבל מ"מ בדמים מתחייב. וא"כ היכי קתני הכא דא"צ להחזיר דהא מ"מ נתחייבו בדמים. ובשלמא אדברי רמב"ח במתני' דהגוזל ומאכיל י"ל דא"צ להחזיר היינו גוף הגזילה רק הדמים. אבל הכא דקתני הניח להם אביהם וכו'. ולענין דמים סוף סוף חייבים ליתן דמים ע"ש.

ולענ"ד נראה דמיושב קושייתו דהא מסקי' בסוגיין ל"ק כאן בגזילה קיימת וכאן באין גזילה קיימת וכו', והנה לכאורה לפום ריהטא הי' נראה מסברא בגזלן שעשה בו שינוי מעשה דקנה וא"צ להחזיר גוף החפץ רק דמים. משום דהא עדיין לא מקרי אין גזילה קיימת כיון דמ"מ יכול להחזיר זה החפץ ול"ש דממנע ולא עביד תשובה כיון דא"צ להחזיר משלו. רק מה שהוא בעין. וכך מצאתי בשיטה מקובצת בשם המאירי, אולם דעת המ"ל נראה דאינו כן. שכתב בפרק הנ"ל ה"ד, ליישב דברי הטור והרמב"ם שכתבו דבגזילה אם הוא בעין, וברבית מסויים מקבלין ממנו. וכ' דמש"ה בעי' ברבית מסויים כיון דא"צ להחזיר גוף הרבית כבר קנאה וממון שלו הוא לקדש אשה רק דעליו חיוב דמי' כשיעור רבית ומש"ה הוי תמיד כמו אין הרבית בעין רק בדבר המסויים דצריך להחזיר גוף החפץ ע"ש. הרי אף דרבית עדיין בעין ויכול להחזיר גוף הרבית אפ"ה כיון שקנאו מקרי כמו אינו בעין. נמצא ה"ה בגזילה שעשה גזלן שינוי מעשה. ועפ"ז מיושב קושי' הפ"י הנ"ל. והיינו די"ל דהכי קאמר רמב"ח דהטעם משום ר"י כרשות לוקח דמי וקנאו היתומים הרבית בשינוי רשות ומש"ה א"צ להחזיר אף דעליהם חיוב דמים מ"מ אין חייבים להחזיר דאין מקבלים מהם כיון דאינו בעין ואין מקבלי' משום תקנת השבי' [ואף גבי בנים נראה דשייך תקנה וכן נראה במ"ל שמסתפק בזה רק שהביא ראיה דל"ש תקנה

בבנים מדברי תוס' בסוגיי' ד"ה אי עשה תשובה וכו'. ולענ"ד אין ראי' משם דתוס' כתבו זה לפי האמת מקבלין דבר המסויים ול"ש תקנה כיון דד"א לא מקבלין מהם. משא"כ אם היו מקבלין כל הדברים הי' ג"כ שייך תקנה וק"ל] משא"כ אם לא ר"י כרשות לוקח והיו צריכים להחזיר כמו אביהם דבאותו ס"ד דלא ידעי' מוחי אחיך הי' הדין דרבית כמו גזל. דצריך להחזיר גוף הרבית. וכמ"ש תוס' להדי'. וא"כ היה נקרא גזילה קיימת ואמאי אין הבנים צריכי' להחזיר. אע"כ דר"י כרשות לוקח דמי והוי אין הרבית בעין דקנאום ואין מקבלין מטעם תקנה וק"ל:

ומעתה מיושבים דברי רש"י שהתחלנו, והיינו דרש"י רוצה לתרץ קושי' תוס' ד"ה הא אביהם וכו' וא"ת לצי"ש קאמר וכו'. ולזה כתב רש"י דהמקשן סבר דטעמא דברייתא כרמב"ח דר"י כרשות לוקח דמי. והי' קשה לי' מ"מ אמאי א"צ להחזיר דמים כקושי' הפ"י. אע"כ מטעם תקנה ובאמת לצי"ש חייבי' להחזיר ואין חייבים להחזיר היינו מדינא. א"כ ממילא הא אביהם חייב להחזיר מדינא ומשום דהוי בעין וכנ"ל. ומש"ה שפיר הקשה המקשן והוכיח מברייתא דע"כ בעין חייב להחזיר מדינא וממעשה דאבנט. שאמר' אפי' אבנט אינו שלך. מוכח דאף בין בעין חייב להחזיר מדינא. ולזה הקשה מברייתא דע"כ מוכח לחלק בין בעין לאינו בעין וכו'. ומשני הש"ס לבסוף דלעולם דיש חילוק והא דאמר' אבנט אינו שלך היינו דמי אבנט. וק"ל:

דף קיב.

תד"ה קטנים וליכא לאוקמי כגון שהניח להם אביהם נכסים כו'. ולענ"ד הי' נראה ליישב כיון דר"פ הוא המשיב ה"ק הניח לפניהם וכו'. ומסתמא גם הוא בעל אתקפתא כמ"ש בכללי הפוסקים. ור"פ דאזיל לשיטתי' בערכין (דף כ"א) דלעולם אין נזקקין לנכסי יתומים קטנים דפריעת בע"ח מצוה. וקטנים לאו בני מיעבד מצוה נינהו. וא"כ שפיר י"ל דבגדולים אפשר לאוקמי בהניח אחריות נכסי' חייבים לשלם חוב אביהם. אבל בקטנים שפיר קשה דמטעם אכילתם אזוקי מזיק ומטעם חוב אביהם הא אין נזקקין. וק"ל:

ומתוך הסוגיא קשה לי מאוד לשיטת הרשב"א והר"ח הובא בהר"ן פ"י דכתובות דכופין ליתומים גדולים לשלם מטלטלי שירשו מאביהם והא דמטלטלי' דיתמי לא משתעבדי היינו בקטנים. וכ"ה במרדכי ובהגהת אשר"י פ' הכותב. וכיון שכן קשה מסוגיין דפריך ממתני' נימא תהוי תיובתא דר"ח. ומשני כי תני' ההיא לאחר יאוש כו' וק"ל מ"מ אף בלא הניח אחריות נכסים רק מטלטלי' נכפיי' ליתומים לשלם חוב אביהם. ואם מיירי בקטנים א"כ גם לר"ח לא פריך מידי דהא קטנים שהזיקו פטורים. וצע"ג: